

El llat. ECCLESIA es va simplificar en llat. vg. en ECLESIA ‘reunió del poble’, ‘aplec dels primers cristians per a celebrar el culte’, ‘lloc on aquells es reunien’, mot que havia estat pres del grec ECCLESÍA ‘reunió, assemblea convocada’. Des del s. IV dC va rebre la competència de BASILICA com a nom del ‘temple cristià destinat al culte’ però que sols ha deixat der. en topònims com *Beselga* així com en el rom. *biserica*. En cat. ant. són freqüents *eglesa*, *glés(i)a*, *esgleya*, de factura popular, però aviat per influència eclesiàstica es van imposar les var. amb la terminació *-sia*. *Iglésia* (var. amb ensordiment *iclésia*), amb algun precedent antic (*yglea*, s. XIII), és freqüent des del s. XVI i pot explicar-se com a vocalització de la *-s* de *església* i posterior monoftongació (*església* > *eiglésia* > *iglésia*, com *almosna* > *almoïna* i *hai* [fet] > *hi* [fet]) però també per un tancament de la *e-* de *eglésia* 153 per fonosintaxi (*la eglésia* > *la iglésia*); coneix les var. palatalitzada (*iglègia* 12), geminada (*igglésia* 33,

40, 41, 44, 51), amb palatalització (*igllésia* 167), amb afèresi de la *i-* (*gllésia* 108), amb ensordiment (*icclésia* 10, 86, 95), amb afèresi i amb palatalització de la *-l-* (*cllésia* 89, 90, 99), amb rotacisme (*igrésia* 85), amb pèrdua de la *-g-* (*ilésia*), amb palatalització (*illésia*), amb afèresi de la *i-* (*llésia* 93, 100, 102, 106). *Església* prové de la substitució de la *e-* de *eglésia* pel sufix *es-*, de gran freqüència (var. *isglésia* 70, 126, 143, compromís entre *església* i *iglésia*; *esgllésia* 115, amb palatalització; *erglesi* 78 amb rotacisme propi del mallorquí).

Altres mots que corresponen a segones respostes: *capella* 18 “quan no li correspon cementiri”; *parròquia* 73, que ha passat de ‘circumscripció eclesiàstica encapçalada per un rector’ a ‘església’; *missa* 6, 13, 118, 125, 143, que de ‘cerimònia en memòria de l’última cena de Jesucrist’ ha esdevingut sinònim de ‘església’.

Església és l’únic nom normatiu.

